

М Л Е Б Е Ш

НЪВЛУОИ
ШУВГОМ
МОИАНКЪВРАС

КОМИ-ИЛГА-ЛЕЗАН-И-С

М. Н. ЛЕБЕДОВ

Нывпулӧн шувгӧм

Мojданкывяс

КОМІ НЫГА ЛЕЗАНІН
СЫКТЫВДІНКАР—1929

М. Н. ЛЕБЕДЕВ. „Под шум пихты“ СКАЗКИ.

Обложка худ. В. Полянова

Отпечатано в типографии

Коми Госиздата

в кол. 2500 экз.

Облит № 126.

1929

КЫВВОҢ.

Быд морт төдө, мыј лоо мојданкыв. Мојданкыв—тајо мичаа вігталөмторјас важга олөм-јылыг, багатырјас-јылыг, тунјас-јылыг, сорытыг пемөсјас-јылыг, сің воҗо. Ем мојданкывјас гажабе, кыпыдөбө, мортлы збојлун гетыгөбө. Кыван-кө сешөм мојданкывтө, өлөмыд тенад кутас ворсны, полыд јенежөҗ качлас. Ем мојданкывјас жугыльөбө, шогаөбө, жал петкөдлыгөбө. Тащөм мојданкыв кывзігөн гінваыд петавлас, скөрмывлан і быдтор лок вөчыгјас-вылад, сің ескө-і ламөдын најөс аслад кок-улын. Унжык мојданкывјыд абу кущөмкө өтө мортлөн лөгөдөмторјас. Мојданкыв јөз-пыщкын чужө, јөз-пөвсын олө, јөз-вывтө ветлөдлө. Медга бурторјас мојданкывјасас со мыј. Важга војтырјас вөліны пемыдөбө, ез кужлыны најө мјјан-моз гјжны да гјжөдјассө лыдфыны. Мукөдлы гашкө-і ковмывліс ескө асгыс мөвпјассө воҗө-кежлө пасјыны-да, гамлуныс сы-вылө ез вөв. Лоі ставсө төдвылын кутны да ловја-кывја-јүөрјасөн ылөжык-олыг јортјаскөд јітчыны. Тајө јүөрјас өіктыг-өіктө, вужлісны, пөткајас-моз лебалісны, тувсов ва-моз пағкалісны. Пөрыгјас вігтавлісны томјаслы, томјас асланыс пөрыгөмөм-бөрас бара-жө томјаслы, с, в. Ғерт, сөгга мукөд вігталыгыд мыјкө содтышталас асгаыс да кыт гурө вежлалышта, басөтыш-тас. Тақинад бөрја помас артміс мојданкыв. Јөз-пыщса мојданкывјыд, он кө пыдөді боет вөвлытөмторјассө, петкөдлө мјјанлы важга олөмсө, јурдөдыштө уна со во-сајө колан кадјассө, озырмөдө мјјанлыгө төдөмјассө.

Јона важөн, во 900-сајын-кымын, көмі војтыр овлөмаөбө өніја көмі област мөстаын-нын. Волөмаөбө најө јона-нын важөн лунвыван. Кынөмпөт перјылөмаөбө ғвер-пөтка кыјөмөн,

* * *

Вадорын кыр-вылын шувгö
Кујим ео арöса Һыв.
Скёрмас-кö, чорыда увгö,
Раммас-кö, шыыс оз кыв.

Рытын-кö шоғ сылы лоас,
Тöлыскöд еорһитö пыр.
Мыј сылы тöдвылö воас,
Віставлö, мојдлывлö дыр.

Һыв-бердö шoјтчыны пугеіс
Саріқö лебігөн јуе.
Шојтчöмыс лебачлөн Һугеіс.
Пукалö сіјö, оз уҗ.

Шувгöмсö-мојдöмсö кывзö
Һывпулыс долыда зев.
Ворсіг-тыр лөгöдö јывсö
Шувгыслыс Һебысік төв.

Мыј вöлі мојдöма сені,
Мыј сылөн пель-пыр ез пет,
Јуе кутас віставны öні,
Вoјтырјас кывзасны мед!

КӨРТ-АЖКА.

Коркө важөн комі муын
Лыдтөм, помтөм вөлі вьрыс.
Ез-на һекод сїјөс керав,
Ез-на воҗсае сыкөд черыс.

Ежва-јуыс вөлі жуҗыд,
Ваыс јамөмсө ез төдлы.
Гоҗса кадын комі мортлы,
Уна чері сетыс шедлі.

Лөсыд вөлі пыжа тужөд
Мунны ылө, мунны матө.
Сыліг-тырјі вөлі јөзыс
Ежва-куҗа кывтө-катө.

— „Мі-көт шог-шың-пө олам,
Кутам шогсө гажө пөртны!“
Таҗі шулісны-да регыд
Лоі војтырјаслы бөрдны.

Кыскө воіс комі муө
Ош-код лок да містөм төдыс,
Паскыд тоша, југыд өінма,
Гашкө саріҗ-сајыс петыс.

Локтис сїјө тувсов луно
Шыа, пурта, лечыд чера;
Сөрас кокһидыка вајис
Вөрыс кыјөм ыҗыд јөра.

Вадор-керөс-вылө пуксис,
Улнас сојис јөра-жынос;
Кыз-код-пожом кинас чегис—
Видлис сојом-бөрас вынос.

Лөмпу-пөвсын колпикајјас
Сывны мөдөдчисны нора.
Төдые кабырјассө лептис,
Севса равөстис зев гора:

— „Меным, көртыг-дорөм тунлы,
Ловја мортые оз ков повны!
Ме, Көрт-Ајка, тани кута
Жужыд керөс-вылын овны!

Тажө мича паскыд иныс
Меным сөлөмвылө воө.
Татчө, мајбырөј, ме төра,
Јөзлы рескыд гашкө лөб!..“

Чері кыјые матын вөли,
Сылөн јурөјясыс сувтис.
Весиг гынас дугдис ворены
Ежва-јуыс керөс-увтыс.

Сени овмөдчис Көрт-Ајка,
Мыкө муыс зила корөө,
Мыкө перјө, мыкө сотө,
Сөкыд мөлөтјасөн дорөө.

Мыреис, камгис, бикин кистис,
Уна пөсө асыс лөчис.
Көрт да уклад сылөн артмис.
Көртеыс гез да мајөг вөчис.

— „Важ-жө, шуө, муса мајөг,
Сир-моз тувтыс Ежва-сајө!
Мајөг-бөрса, гезјөј, кысы,
Теныд кутөд лөб тајө!“

Вужіс мајөг мөдлапөлө,
Кітөг, коктөг збоја вартчіс.
Ежва-вомөн гезјис водіс,
Помнас мајөг гөгөр гартчіс.

Муө пыріс лечыд мајөг,
Гезсө зелөдіс да кутө.
Кывтыс-катыс сетчө локтас,
Гезјас зургысас да тутө.

Шікө воіс пыжа војтыр,
Тујис абу воғө мунны,
Оз поç вадор-вылө кајны,
Пыжнас ваё оз поç сунны.

Быдөн віçөдө да шенçө,
Оз куж нінөм гөгөрвоны:
— „Кыç-пө тајө пуцкөм көртыс
Ежва-вомөн верміс лоны?“

Петіс нөрыс-вылө төдыс.
Сінмыс көјінлөн-код југыд:
— „Менам со-пө куцөм баныд,
Регыд адçад, куцөм гугыд!

Комі мусө, комі јөзсө
Чорыд кабырө ме боста!
Ме-кө скөрма, Ежва-јусө
Ҷікпыр пыдөсөчыс коста!

Ме, Көрт-Ајка, лок-кө лоа,
Ловја-јурөн мортсө соја,
Вурвар вөча, көртөн варта,
Гырјө сујала да тоја!

Кодлы колө воғө мунны,
Тулан-куөн меным сетөј!
Зіла, зіла, ендө үчөј,
Татчө керөс-улад лөдөј!..“

Лантис гӱлӱс мӱстӱм тунлӱн.
Пыжа војтыр ставныс шемӱс.
Сесса сорнӱ налӱн кыштис, —
Мортыд абу кывтӱм пемӱс.

Ӑтӱ шуӱ: „Муса вокјас,
Такӱд венчыны он вермы.
Коранторсӱ лоас сетны,
Кытчӱз јонжыка ез скӱрмы“.

Мӱдлӱн кылӱ сещӱм кывјас:
— „Ог ме жалӱт тулан-кусӱ,
Паскыд горшас сылы суја,
Мед оз косты Ежва-јусӱ“.

Кӱјмӱд гусӱникӱн каятӱ:
— „Вывтӱ уна сылы колӱ“.
Нӱлӱд виӱӱдӱ да тирӱзӱ,
Ваӱ шыбытӱмыс полӱ.

Бара равӱстис Кӱрт-Ајка:
— „Мыј тӱ унмовсӱнныд сенӱ?
Менӱ онӱ-кӱ тӱ кывзӱј,
Кута лӱкавны ме ӱнӱ!“

Адӱзӱ јӱзыс: кыв-кӱ шуан,
Вӱјас туныс сещӱм мыжыс.
Ӑдјӱ чукӱртисны ставӱн
Ӑтӱ куӱн ӱтӱ пыжыс.

Тунлы нӱмкод секи лоӱ.
Вајанторсӱ сӱјӱ ӱктис.
Сесса кӱртыс-пуцкӱм-гезлы
Вӱјны пыдӱсӱзыс щӱктис.

— „Ӑнӱ—серӱктис Кӱрт-Ајка:—
Воӱзӱ мунӱ, комӱ пӱјан!
Бурӱн кывзӱнныд-кӱ менӱ,
Тујыд воеса лоӱ тӱјан!“

Gip-moz ödçödçisny пыжјас,
Зила idpacisny сетыс.

Gölöm пыжајаслөн топкө:

— „Кыз-пö пистан таті мөдыс?..“

Ежва-дорын гажа нөрыс
Муса лоі мiетөм тунлы.

Сетчө керка сiјө щупіс,

Ылө һекытчө ез мунлы.

Чорыд көртөн лунтыр гримгө,

Вадор пөлөн ветлө-шөјтө,

Ворсiг-тырјi мукөд мортсө

Увлаһ јурөн јуас вөјтө.

Лыдтөм омөлторсө вөчiс

Жужыд керөс-вылын олыс;

Пыкөсөм һекодсаһ ез адçыв:

Комі јөзыс вөлі полыс...

Өтчыд пукалө Көрт-Ајка,

Чужва вiјөдө да ылө.

Сылөн ылөм, сылөн равзөм

Сiçим чомкост-сајө кылө.

Кывзө сiјөс југыд Ежва,

Гынас жугыла-код ворсө.

Кыз да бад-пу ыжыд шогла

Муöç өшөдiсны корсө.

Колпкajөс терыб бордјыс

Ылө-ылө сетыс нуө:

— „Med-пö сiнмөј оз-һин адçы,

Кызi туныс вiрсө јуө!“

Весiг ошлы шуштөм лоі,

Пышјө сiјө пемыд вөрө,

Јурсө копыртөма, кашкө,

Һiщсө повçөмысла гөрө...

— „Віјав, чужва, чөскыд чужва,
Теныд вістала ме бурөн!

Ғургы ворјө зіла-зіла,
Коркө лоан кода-сурөн!

Ме-кө відла кода-сурө,
Уетөз гажөдча да јөкта!

Віјав, ғургы, муса чужва,
Теныд өдзыны ме щөкта!“

Тази сыліс мігтөм төдые
Чужва віјөдігөн сені.

Аслыс долыд: „ме-пө өтнам
Комі јөзсө ставсө вені!“

Мыјкө лантис сесса сіјө,
Суға Ежва-вылө зоргө.

— „Аттө сівө, кущөм повтөм!“ —
Быгјөе-вомыс сылөн боргө.

Адзө тунлөн гөгрөс бугыль:
Кодкө візыв інті катө,

Пыжыс сынтөг воғө мунө,
Локтө нөрыс-дорө матө.

Пыжас волпае-вылын кујлө
Пөрыс пөлө жежыд јура.

Ош-ку пасыс, руч-ку гачыс
Сылөн вурөдөма бура.

— „Олан-вылан! — горзө пөлб: —
Мырсан-ужалан, Көрт-Ајка!

Тенад чужваыд-кө пусас,
Гашкө, ставсө теныд пайка!“

Скөрміс секи чужва-пуыс:
— „Те-пө коді сецөм ачыд?

Регыд јірө тенө суја,
Көт-і міча тенад гачыд!“

Пөрые пөлө тошсө лептис:
— „Назөн сорнит, муса мортөј,
Менам нıмыд: Жежыд Пама,
Жем-ју-дорын менам гортөј!

Ме-код ыжыд-вына туныс
Ежва-вожын ез-на чужлы!
Ме-моз тунјавнытө, зонмө,
Ен-на, коңөрөј, те кужлы!“

Пиңсө јірыштіс Көрт-Ајка:
— „Көт те кујим суда Пама,
Јона ме-вылын он ыждав,
Пондан овны тани рама!

Адқан көртыс-пушкөм гезсө,—
Тужыс пөдса тенад пыжлы!
дугды опшысны, ен шпыңјав,
Ем-на мыщөд текод шышлы!“

Небыд волпас-вывсыс четтис,
Сувтис пыжас пөрые пөлө:
— „Тащөм кывсыд мукөд мортөс
Ҷикпыр лепти ескө релө!

Ас-код тунөс ме ог вөрәөд,
Сөмын воқө сесса муна!
Тенад мыщөдјасыд—нинөм,
Најөс адқывлі ме уна!“

Јус-моз гоңгөдчыштіс сiјө,
Пуктис морөс-вылас кісө,
Витыс шутовтис да корис
Кымөр-улыс војтөв пісө.

Локтис төвныр ыжыд шыөн,
Вывсан Ежва-вылө уеис;
Гөгөр кыпөдчисны гыјас,
Ваыс пыдбөсчыс пуҶис.

Өтi гылы Пама шуіс:

— „дыр ме тiјанос ог ужд.
Важ-жө, терыб гыдј, менө
Тажө гез-сајас те вужд!“

Гылөн выныс абу ічөт,
Щөтөмторсө сiјө вөчiс:
Пощөм-вывтi пыжсө нуіс,
Сајас нақөнiкөн лөзіс.

Лөнiс, раммiс секi Ежва.
Јем-ју дорса тунлы долыд:
— „Те, Көрт-Ајка, ен-пө локав,
Сiқнад петас тенад лолыд!

Менам јонлун теге уна,
Колө бура тајө төдны!
Кыв-кө шуа, тенад пөртөыд
Ворјад чужва оз кут петны!“

Чујмiс, вiқөдө Көрт-Ајка:
Збыл-тај чужваыс оз тұргы,
Пөртјас јiгнасөма, морыд.
Көт те керјөн сiјөс зургы.

Сiннас југнiтiс лок төдыс,
Көрт-шыпуртөн кучкiс пүб:
— „Менө лөгөдiн те, Пама,
Ег кут төрны аслам күб!

Текөд өнi ог-кө воқсаг,
Весiг көчыс менө увтас.
Кықi сувтiс менам чужва,
Сiқ-жө пыжыд тенад сувтас!“

Пама көсјiс воқө мунны,—
Пыжыс, ырјань вөв-моз, дүдө.
Мыј-нө тајө? Кущөм вакул
Сiјөс пыдөсөдыс күтө?

Пöрые пöлö оз-нын сөрав,
Жежыд журыс сылөн лудзис:
— „Тон-таж вöлöма Кöрт-Ажка,
Сылөн выныс татчö сузчис!“

Кыкнан тунлөн керанторгыс
Некыз мажбырöј оз кересы:
Чужва öтiклөн оз вiјав,
Пыжыс мöдыслөн оз вөрчы.

Кулö нöрыс-вылын тöдые,
Пыжас чергöдчöма Пама.

Асныс мөвпадöны сiзи:
„Вензöм лоi омöль сама!“

Нöлöд луннас пöрые пöлö
Пондiс дöзмöмысла пöдны:
— „Кывзы, зонмöј, дугдам дурны,
Колö тужö меным мöдны!“

Кöт те шышөн менö вiдiн,
Ог-нын те-вылö ме мургы.
Щöкта теныд, јумов чужва,
Важ-моз ворјад бара тургы!“

— „Таг-кö вöчин,—тöдые горзö:—
Мiјан пiнасöмыд вунас.
Мед-жö тенад кокни пыжыд
Воçö лöсыдiка мунас!“

Тургö ворјö чöскыд чужва,
Ежва-катчöс шлiвгö пыжыс.
Ез-нын корены сесса тунјас,
Кодлөн вöли сөнi мыжыс...

Щапмiс та-бöрын Кöрт-Ажка:
— „Ме-пö Памаыдкöд öткод!
Ез-таж песовт сiјö менö,
Кöт-i најан, сура-сöт-код!“

Сылөн тунјалөмыс меным,
Поџо шуны, ез-на мөртчы!
Ме-кө скөрмі ескө ачым,
Руч-ку гачеџ сылые пөртчи!..“

Пондіс гажөдчыны төдые,
Кутіс јуны кода-сурсө;
Өтнас нөрыс-вылын јөктө,
Ош-мов тапикасө, мурзө.

Јөктас, јөктас, уңны водас.
Коркө садмас. Колө сојны.
— „Муна, шуас, нуртор корены,
Тырмас најтеџ тани лојны!“

Мөдас шыөн немид вөрө;
Көр да јөра сетые кыјас;
Морт-кө паныдагас сыхд,
Мортсө талалас да вијас.

Сіктө вескалас-кө, сени
Керка-карта ставсө кіетас.
Пыкые абу. Код-нө тункөд
Косө-тышө петны лыетас?

Бара нөрыс-вылө воас,
Бара кода-сурсө јуас,
Бара пыжајасөс вөјтас,
Најөс гез-дорас-кө суас...

Ежва-дорса комі јөвлөн
Олом вывті лоі чөскыд.
Тащөм нарөитөмсө нуны
Сылі-вылад абу чөскыд.

Кычкө өтчыд коңөр-војтыр
Гусөн чукөртчыліс вөрын.
Коді тоша, петіс воџ,
Коді тоштөм, сувтіс бөрын.

дыркод сорытисны најо:
Кычи тунгыс ескө мынны,
Кытыс корсны долыдлунсө,
Кушом-ногөн сетчө инны.

Сесса горөдисны ставон:
— „Тунбс һекод ез-на венлы!
Вај-жө журбитамөј, вокјас,
Јенежвывса Војпел јенлы!“

Пансис јенлы ыжыд кевмөм;
Уна сінва кіссө-усө,
Војпел лаңтөма, оз шыас,
Көт-і комі јенмөн шусө.

Важ-моз шаркјалө Көрт-Ајка,
Паныд-сурыејассө нырө:
Кодөс кералө шыпуртөн,
Кодөс сүјө жужыд јірө...

Јөзыс шуб: „Міјан мусө
Војпел сетис тајө понлы!“
Сөмын мукөд-пөлөс мөвпјас
Пырис јурас кык том зонлы.

Өтi вөлі Ізјур һима,
Мөдлөн һимыс вөлі Ебөс.
Кыкнан зонмыс збој да повтөм,
Абу көчыд вiра кебөс,

Кевмөм-вылө скөра-пырыс
Кинас шеныштисны најо:
— „Војпел мијанлы оз отсав,
Поҷө төдны вөлі тајө!

Ми-кө асным огө пондөј
Мистөм тунлы борсны помсө,
Војпел щөктөм-куча сiјө
Оз-на тупкы пафбыд вомсө!

Некор көјинѳс он вермы
Вѳчны мортлы муса вокѳн.
Локлы мелі-кыв оз мѳртчы,
Локсѳ бырѳдѳны локѳн!

Мунам сы-вылѳ мѳ кыкѳн,
Комѳ вѳралыслѳн пѳжан.
Вынным ещажык-кѳ лоас,
Мудѳерлунным ем-на мѳжан!“

Черјас војтырјаслѳн лѳчыд,
Полѳм абу, вѳрныс пуѳ.
Ежва-дорѳ гуса тужѳд
Терыб кокныс најѳс нуѳ.

Вадор-керѳс-бердса вѳрыс
Вѳлі вывтѳ куѳ да щѳкыд.
Тунѳс мудѳерѳтны најѳ
Сетчѳ ѳебсасѳсны регыд.

Вѳт лун помса Ізјур, Ебѳс
Сенѳ кыјѳдчѳсны кыкѳн.
Квајтѳд луннас гажа нѳрыс
Ставнас тырѳ ыжыд зыкѳн.

Бара ышмѳма Кѳрт-Ајка,
Јуѳ-брунѳгѳ кода-сурсѳ,
Бара четчалѳ да сылѳ,
Бара дурмѳдѳма јурсѳ.

Сѳѳим-ведра-тѳрмѳн пѳлса
Сѳјѳ кокнѳдѳка ректѳс,
Асыввоѳсан луншѳр-бѳрѳз
Пѳлса гѳгѳр зѳла јѳктѳс.

Севса кодѳѳмысла уѳсѳ,
Унмыс лѳчкѳс сѳјѳс сенѳ.
Ѵтѳ зонмыс мѳдлы шуѳс:
— „Мѳжан кадыс воѳс ѳнѳ!“

Көт-і шуштөм вөлі петны
Пујас-сајғыс вөртөм инө,
Өдјө матыстчисны најө
Пельса-дорын узыс-дінө.

Вылө лептысісны черјас.
Пондіс кералөмыс кывны.
Јара горзөны том војтыр:

— „дугдан тані сесеа сывны!“

Көсјіс четчыштны Көрт-Ајка,—
Орі сылөн кыкнан кокыс,
Вескыд килөн жынјыс абу,
Рожа морөсылөн бокыс.

— „Ог-на сетчы!—кіргө сіјө:—
Менө віјыејасөс јора!

Тенсыд, кымөр, пемыд кымөр,
Чардбі на-вылө ме кора!“

Јурсө чатөртисны зонјас:
Јенеж-увті кымөр лебчө,
Гымөн локтө, чардбі кістө;
Шонді жугыльмөма, зөбөсө.

Ізјур шуіс:—„Чардбі-вужөр
Мортөс некөр ез-на сотлы!“
Ебөс содтіс: „Вај-жө, тунөј,
Муас лөсыджыка водлы!“

Бара ужалөны черјас...
Ворсны-уены чардбі дугдіс,
Кымөр бытөсө ез-і вөвлы,
Вөрыс, јуыс—ставыс југдіс...

Гора ружөгтіс Көрт-Ајка:
— „Кула! Помөј менам воіс!
Вермад нїмкодасны тані,
Тїјан збојлун менө сојіс!..“

Куяҗис тунлөн паскыд бугыл,
Морѳс-пыщыс лолыс петіс.
Ез-кѳ вѳны ескѳ сѳјѳс,
Уна морт-на сѳјѳ летіс.
Таҗі куліс мѳетѳм тѳдыс,
Ежва-керѳс-вылын олыс.
Комі јѳзыс сѳкѳ вѳлі
Аслас пемыдысла полыс.

БУР-АНЬ.

Важса олөм комі јөзлөн
 Өнја-код ез вөв.
Кынөмпөтсө секи корены
 Сөкыд вөлі зев.
Му ез гөрлы, һаң ез көзлы
 Пемыд комі морт.
Парма-пыщкын, гажтөм інын
 Вөлі сылөн горт.
Ветліс сіјө шыөн, черөн
 Вөравны быд лун.
Суеа кореіс кыјанторсө,
 Бытө лебач-тун.
Сурліс сылы көр да јөра,
 Паныдазліс ош.
Төдліс сіјө: он-кө вуграв,
 Мыреөмыс оз вош.
Шыөн јөраөс-кө суцкан,
 Јајыс лоө даг.
Ошкөс помавны-кө кужан,
 Вуран шоныд паг.
Ҡиғ-да, руч-да — дона кујас —
 Шедасны-кө сен,
Кыҗеы һимкодасө, шуө:
 „Атө, ыҗыд јен!..“

Муѳд-дырји шудтөм кадө
Нинөмтор оз еур.
Кыҗеҗе гортас тыртөг локтө,
Өшөдөма јур.
Јај ыи чері сылөн абу.
Кыҗі овны таз?
Тувјө рушкүтө он өшөд.
Лоө сөјны кач.
Мушкө качсө коңөр-кыҗеҗе.
долө өтитор:
— „Шонди-банөј Војпель-јенмөј,
Бурмөдчан те кор?..“
Пөтжык морт-кө сјјөс адзас,
Отсөг оз-на сет:
— „Кушдөм мөг-пө меным короны
Мөдлы кынөмпөт!..“
Парма-пыщса комі јөзлөн
Чорыд вөлі лов.
Быдөн ас-вөснаыс тилөіс,
Өтувјөн ез ов.
Сөмын кевмысыҗас *) сені
Ғажодчисны пыр.
Паскыд рушкү налөн вөлі
Ғолабчыс тыр.
Кыҗкө өтчыд Нурдор-өіктө
Локтіс төдтөм ныв,
Чом-код керка адзіс, пыріс,
Шуіс сөщөм кыв:
— „Олад-вылад, чојјас, вокјас,
Чолөм теныд, пөч!

*) Кевмысыҗас—Војпельлөн жреҗас, өнја ногөл—попјас.

Он-о мено, муса војтыр,
Шонтыгышты лез? "

Ставныс шыагисны:— „шонты,
Ветлые-муные морт!

Кые-но ачыл? Кушом тено
Вајис татчо борд? "

Шонди југор-моз том нывлөн
Өзјис секи өин:

— „Локкөд вермасны ме петі,
Кытчөз сузгас вын!

Вывті уна комі јөзлөн
Чукөрмөма шог.

Тажо шогсө гажө пөртны—
Өти менам мөг!

Көн ме чужі, кытые локті—
Ловја морт оз төд.

Сіз-жө төдтөмөн ме кола
Тіјан-возын мед! "

— „Пөртчыс, шөйтчы,—пөчө кайтіс:—
Шонтыс, роч акаң!

Он-кө вістае, теныд німтө
Пуктам мі: Бур-Аң! "

Пуккөс нылыс, кісө шонтіс,—
Көзыд вөлі сек.

Пөчыс сојны сылы вајис
Костөм чері пөк...

Ѓурдор сиктын, парма јол-моз,
Болгө уна вом:

— „Локкөд вермасые-пө воіс,
Ачыс вывті том! "

Быдөн вічөдлыны муно
Нывлыс чужөмбан:

— „Тащом дивөйд-пө мiјан
Ез-на вөвлы тан!“
Өшiңулын јөзыс жуө,
Бывлаас оз төр.
Гөгөр, шуптөм пемыд етен-моз,
Сулалө еөд вөр.
Суҕкөд коғ-дырјi оз ештыв
Уҕны лебач-кущ.
Некор шөјтчыны Бур-Аңлы,
Восеө сылөн уҗ.
Петiс ывлавылө сiјө,
Лептiс вескыд кi:
— „Талун, муса чојјас, вокјас,
Горҕытыштам мi.
Важөн төда-һин ме, кыҗi
Мыреө комi јөз,
Кыҗi војтыр-гөгөр гартчө
Шоглөн сiра гез.
Төда, кущөма тi шоча
Адҕывланныд гаж.
Төда, чужөм-вылад тiјан
Оз-i ворслы ваш.
Доыдлунсө тувсов шондi
Тiјанлы оз вај.
Онө кывзылөј тi, кыҗi
Сывлө колшкәј.
Весег мукөд-дырјi тiјан
Кынөмыд оз пөт.
Тащөм олөм абу олөм—
Помтөм мiетөм вөт!
Вајө өнi, дона јортјас,
Вiстәлөј тi мем:

Мыла омөла ті ставныд
Кольодланым нем?“

Јурсө гыжыштіс да шуис
Өгі пөрые пөль:

— „Муса нылөј, мјјан јөзыд
Мөда-мөдые гөль.

Менам піөј дас лун чөжөн
Көр һі көч ез кыј.

Тақнад кач-вылад-кө усан,
Һімкодасныд мыј!..“

Ödjö-ödjö сетчө содтіс
Шырөм јура зон:

— „Шудыд абу-кө, мыј вөчан,
Сојыд көе і јон?

Кытыс теныд долыдлуныд,
Кынөмыд-кө щыг?

Пуыд сіемөмла-кө усе,
Сіјөе он-һин пык!..“

Görđov тошсө воқө мытчіс
Најан сінма морт:

— „Kodі кызі, ме-тај пыр-на
Тыртла ассым норт.

Өкмыс јөра таво кыјі,
Кості уна јаж.

Ачыс вөралысыд мыжа,
Һинөм оз-кө вај!..“

Кыскө кевмысыс сен бостөіс.
Вылас руч-ку пас.

„Разтөм гөрөдјассө, — шуис:—
Јентөг он-һин раз.

Колө Војпел-јенлы сетны
Мөдөа дона ку.

Таҗ-кө вөчанныд, бур шјан,
Ловҗас Коми му!..“
Кывзис, кывзис, сесса јурнас
Пыркнитис Бур-Аҥ:
— „Адҗа өнi, мыјла тiјан
Олөм абу шаҥ.
Kodi гөлжык, сiјө мыждө
Ассыс шудтөмлун,
Kисө леҗөма да лөккөд
Вермасны оз мун.
Kodi суҗсанажык, гөлли
Отсөгсө оз сет:
Мед-пө гөлыд көт-i кулас,
Ме-пө ачым пөт!
Вожпель-јен-вылө тi ставныд
Ыштад лун i вој;
Чајтад, јенмыд јajsө заптас,
Сөмын даессө сој.
Ез-на һекор ыжыд Вожпель
Шыгјалысөс верд.
Сылыс бурсө коми војтыр
Ез-на адҗыв, дерт.
Kodi шудтөм, аслыд шудтө
Вожпельлыс ен кор:
Сысаҥ зер-моз ез-на кисыс
Мортлы һинөмтор!
Колө өтувтчөмөн, јортјас,
Корены југыд туж.
Өтув-олыс костад лөкыс
Ныртө оз-һин сүј.
Гөлли гөлөс колө төдны,
Озырыс-кө щап.

Шудтөм војтыр, јуртө лепты,
Весшөрө ен лаб!
Ем-на выныд тенад сојад,
Мывкыд абу јој.
Југыд туж-вылад-кө петан,
Шог-шиад он вөј!
Сафмы, збојмы, коңөр-котыр,
Ен ло вывти рам!
Јентөг шудтө аслыд дорны
Тырмас тенад сам!“
Тажө кывјассө зев гора
Шуис төдтөм ныв.
Кодөс лептис, кодлы чушис
Сылөн мелі кыв.
Гөллөн наçөнкөн пондис
Вежөрмыны јур:
„Збыль-пө отувтчөмыд вajas
Уна-пөлөс бур!“
Скөрмис кевмысыс дај çепеыс
Кыскис лечыд пурт:
— „Тупкы вомтө, вјжла-çоçув,
Пучеј-моз ен çурт!
Те-ног некод оз кут овны,
Болөдчы көт ен!
Çикпыр тани менам кiөн
Вiас тенө јен!“
Пуртнас суцкыны Бур-Аңөс
Көсјис јенлөн пи.
Вылө лептысiс-нiн сылөн
Небыд јаја кi.
Воча кевмысылы сувтис
Варыш нiма зон,

Пуртсö һещыштис дај шуис:
— „Вещјы, щдгöм пон!
Тащöм торнад тани јона
Гöль-возын өн дур!
Ме-кö öвтышта, те ачыл
Он-ö татые тур!..“
Шычыс-гычыс кывзые-чукöр.
Лыбис ыжыл зык.
Јен-дор олыејаслөн локла
Вомеыс петö быг:
— „Ен-пö кевмысысöс вөрчöд,
Сіјö мијан ај!
Кывзöј, јортјас, тајö нывтö
Вöтлам татые вай!..“
— „Огö вöтлö, огö вöтлö!—
Горзö уна гöль:—
Тащöм велöдöмсö мијан
Ез-на кывлы пель!..“
Лунтыр венчöм сени мунис.
Матын вöли тыш.
Быдөн равзö, быдөн индö
Мöда-мöдлые мыж.
Бөрја-помас бара воегис
Кевмысылөн вом:
— „Војпель-возад тајö нылыд
Ічöтiк-на ном!
Енö полö, коркö сылые
Леçam-на ми еув!
Јöзсö қикöз сіјö қугас,
Оз-кö регыд кув!..“
Тази шуис, сесеа пышјис
Озырјаслөн ај,

Томжык војтырјаслые ескөрмөм
Казалис-на тај...
Кујим вежон Нурдор сиктын
Велөдчис бур јөз:
Кыңи мистөм курыд шоглые
Косавлыны вез;
Кыңи корены парма-пыщкын
Мортлы долыдлун;
Кыңи гажа-өтув ужөн
Палөдлыны ун.
Уна гөлы јурас пырис
Вөвлытөм-на мөвп:
„Тывјөн тывјө он-кө јитчы,
Паскыда он көвт!“
Весиг пөрыејаслөн сорњи
Вежеис, лои мөд:
— „Гашкө, регыджык-пө таңнад
Адзам кынөмпөт!..“
Локыс коксө сетые нуис,
Бытө повчөм ош.
Ноксөм-ужалөм Бур-Аңлөн
Весшөрө ез вош.
Гөлыс гөлкөд өтув кыјө,
Олөмсө оз јор.
Мөда-мөдкөд сесеа бурөн
Јукө кыјантор.
Сиктын щыгјалөмыс бырө,
Пиңасөм оз кыв,
Вежа-јагын гора шыөн
Көвмысые оз сыв...
Нолөд вежон төдтөм нылыс
Сиктас ез-нын во:

Мукöд jöz-вöсна-на вiсiс
Сылөн сöстөм лов.
Нурдор-сiктсалөн-кө муртса
Jугдыштiс журвем;
Коңор-мырсые парма-пыщкас
Вель-на уна ем.
Колö вылляö-нын мунны,
Шојтчыны оз поф;
Локкöд мукöдлаын колö
Кыпöдлыны кос.
Бара вослалö-нын сiјö,
Музöмсö оз тöд
Кущöм сiктö-грездö пырас,
Велöдтöг оз пет.
Сылөн вiсталöмыс востö
Гөлјасыдлы сiн:
„Ферт-пö, шыбытам-кө важсö,
Содас мiјан вын!“
Jен-дор олыс дöзмö, скöрмö,
Быгчö сылөн вом.
Кöсјö кевмысыккöд сiјö
Нывлы вöчны пом...
Öтi арса лунö нора
Шувгiс комi вөр,
Jенеж-вывсаң шлавгiс-кiсiс
Ji-код көзид зер.
Тащöм лунö оз-i петав
Чомјыс кыјыс-морт;
Тарлөн, сöлалөн оз лептыс
Лебчöм-вылö борд.
Ошлы, көјинлы да ручлы
Муса кобув iн.

Војтѡв-пушкѡмысла муыс
Ердјас-вылас кын.
Сѡмын сѡлѡмас Бур-Аңлѡн
Ломѡ кустѡм бѡ.
Парма-пыщтѡ сѡјѡ мунѡ,
Оз-ѡ кынмы кѡ.
Корѡ сѡјѡс ылы сѡктѡ
Гѡла олыс јѡз.
Он-на сувтѡд сѡјѡс, зерѡј,
Кѡт те кычѡ рѡз!..
Код-нѡ тајѡ понѡль-пѡвсас
Куткыртѡма сен?
Мыјла, нылѡј, ѡтнад мунап?
дорјыс тѡнад кѡп?
Чѡтчѡс муыс кујѡм кырныш,
Кујѡм руч-ку пас.
Ставныс равѡстѡсны: — „Гурѡп!
Он-нын пыщјы тас!“
Лѡккѡд-вермасыс ез уѡйт
Шуны ѡтѡ кыв.
Бѡ-моз југнѡтѡсны черјас...
Кулѡ тѡдтѡм ныв.
Чужѡмбансѡ сылыс мыскѡс
Ареа кѡзыд зер.
Шувгѡс сы-вылын зѡв нора
Бѡрдыг-тырјѡ вѡр.
Ез-нын ветлы сѡсса сѡлѡн
Парма-пыщтѡ кѡк;
Коран ѡнѡ, ылы сѡктѡ
Ез-нын сѡјѡ лѡк.

Кусі гӱллӱн југыд шондӱ—
Помагӱс Бур-Аӱ.
Ез вӱв ӱекод Коми муын
Сыыс бур да шаӱ.

ЈАГ-МОРТ.

Уна төдліс комі војтыр
Шудтөм лун да гажтөм кад.
Коркө важөн сылы вөлі
Парма-пыщкын вескыд мат.

Ветліс сені, пашкыр ош-моз,
Гундыр сама гөна морт,
Гашкө, вакуль-пөвсыг петыг,
Гашкө, вөрсајаслөн јорт.

Туша сылөн вөлі ыжыд—
Бытө увтөм пожөм пу.
Паскөм-пыщди сјө новліс.
Кујім вуртөм јөра ку.

Војшөрвојын быдтор адзіс.
Сылөн мігтөм гөрдөв сін.
Пујас вужнас сјө һещкіс,
Сецөм вөлі сылөн вын.

Паскыд вомнас сјө верміс
Өті суцөн сојны мөс.
Јаг-морт—һімсө сылы пунктис
Парма-пыщса комі јөз.

Кодкө кыҕыны-кө мөдас,
Вөрас тірәө лун і вој:
Оз-ө гундыр кыккө чургөд
Сылы паныд гөна сој?

Мукöд вöралыелөн лoас
Кыжанторжыс шамжа-тыр.
Локтас Жаг-морт, ставсö мырдас,
Кістас вöралыелыс вір.

Уна коңөрјаслыс сіјö
Кыжанінас бoстіс лов.
Весіг гортас, керка-пыщкас
Ҡекод долыда ез ов.

Повзöм војтырыд Жаг-Морткöд
Ҡекрың вермасны ез куж,
Сöмын шуліс:— „сыкöд венчыс
Міжан-костын ез-на чуж!..“

Ізва-дорын, Кышыд еіктын
Оліс секі пöрыс пöл,
Бура еojіс, бура јуіс,
Ез вöв озыр, ез вöв гöл.

Сылөн вöлі шаң да міча
Рајда нима öтка ныв.
Öтка нылöс шог ез бoстлы—
Быдлун еыліс еыланкыв.

Асыввозсаң рöмыд рытöң
Сіјö пуксылöм ез тöд,
Каж-моз четчаліс да јöктіс,
Сывтöг ывлаö ез пет.

— „Мыј-пö жугылтчöмөн овны,
Жаг-Морт татчö ез-на лок!
Коркö пöрысма да секі
Ҡашкö назмас менам кок!“

Мамыс німкодасіс нывнас;
Ошкіс сіјöс пöрыс ај:
— „Со-пö міжан донаторјыд
Сылö, бытö коліпкај!“

Томжык воjтырjаслөн сёлөм
Вісіс Радa-вөснa пыр:

— „Мыj-пö верөсөс оз бөрjы
Сіjö мiјан-костыс дыр?“

Радa шмонітіг-тыр шуліс:
— „Оз ков верөсјасыд мем!
Аj-мам борд-улын ме понда
Ассым коллөдлыны нем!“

Отка нывлөн тацөм көсјөм
Возө төдөмыс ез мун.
Регыд сылы удал зонкөд
Воіс чуңкыщасан лун.

Зонлөн нiмыс вөлі Туган.
Вөлі сіjö збој да шаң.
Сылөн һевестаөн лоі
Медса мiча комі аң...

Свад-ба-лунлы паныд Радa
Муніс вотны чөскыд оз.
Гөрас бөстiс вугја чуман—
Вотанторлы ічөт доз.

Шонді јенеж-вылын ворсө;
Пөлтө лунвыв шоныд төв;
Һебыд турун-пөвсын зоріз,
Быдмө уна-уна зев.

Ветлө Радa, озсө өктө;
Зiла вөрө сылөн кі.
Ачыс сылө:— „муса зонкөд
Аски отлаасам мi!“

Мыj-нө тајө вадор-јагае
Лыбіс пөткајаслөн зык?
Мыjла көрыс тазі лебчө,
Вомеыс летчө вөсiг быг?

Повѣис еблѳм ѳтка нывлѳн:
— „Оз-ѳ Жаг-Морт татчѳ лок?..“
Кылѳ зымѳдѳ-нѳн матын
Чорыд муѳд еѳкыд кок.

Ручрач мунѳ ѳтѳ пожѳм,
Чегѳс, угѳс сылѳн јыв.
Вужнас суспу вывлан качѳс...
Весѳпѳрѳ коңѳр-ныв.

Вѳреыс петѳс ыжыд шыѳн,
Быгѳѳ тѳвныр, гѳна морт
Ош-код мѳетѳм... збыль-тај вѳлѳ
Сѳјѳ вѳрсајаслѳн јорт.

Туша сылѳн шѳркод козјыс
ѳерт-жѳ лапкыджык ез вѳв.
Јурас еѳ-код јуреѳ быдмѳс;
Летѳс јуреѳјассѳ тѳв.

Пельпом-вылас вѳлѳ паскѳм—
Кујѳм вуртѳм јѳра-ку.
Вескыд кѳас сѳјѳ кутѳс
Шѳрѳ чегѳм пожѳм пу.

Кѳнѳ Рајда озсѳ вотѳс
Вѳлѳ паскыд вѳртѳм ѳн.
Вотчыс-нывлѳс ылыс адѳс
Гѳна мортлѳн југыд еѳн.

Ош-моз равѳстѳс лок гундыр.
Усѳ Рајда сынѳсад,
Кыѳѳ кералѳгѳн усѳ
Небыд корја вѳснѳ бад.

Жаг-Морт пусѳ муѳ сущкѳс,
Шудтѳм вотчысѳс ез вѳ.
Сесса садтѳм нывлѳс бѳстѳс
Сылѳн кѳрт-код чорыд кѳ.

Міча сурөмторнае сіјө
Муніс четчаліг-тыр бөр.
Җебіс, тупкіс сылые тујө
Шөкыд корнае пемыд вөр...

Вөші Рајда Кышыд-сіктые.

Віеміс шогла сылөн ај.
Мамлөн шор-моз сінва кісө.
Көні налөн коліпкај?

Ареа кымөрјас-код жугыл
Лоі Туган, удал зон,
Сөмын һекодлы ез норае,
Важ-моз вөлі збој да јон.

— „Төда, төда, — сіјө шуіс:—

Коді вөчіс тащөм шог.
Муна Јаг-Мортөс ме корены,
Ловјөн бергөдча көт ог!“

Маті-гөгөрса том јөзөс
Сіјө чукөстіс зікпыр:
— „Локтөј татчө, муса вокјас,
Локтөј, кодлөн пуө вір!

Кывзөј, зонјас, Көмі муын
Олөм вывті лоі лок.
Быдлун пелыд міјан кылө
Нора горзөм: ок да ок!

Кодсаң локыс тајө муно
Аеныд төданныд ті, ҫерт.
Лөклөн вужјыс пыр-на јывмас,
Он-кө муеыс сіјөс берт.

Тырмае гөна-мортые повны,
Тырмае куткырвіңны тан!
Мі-кө отувтчылам, выныд
Міјан суҫсае, шонді-бан!

Петам повтөг, дона јортјас,
Корены сылые оланін.
Лебчам варышјас-моз ставөн,
Кодлөн еёлём абу кын!

Көнкө ылын, төдтөм јагын
Ем-на гөна мортлөн чом.
Сетчө суодам-кө сјјөс,
Гашкө вөчам сылы пом!..“

Би-моз ыпһитіс том војтыр.
Быдөн лептіс вескыд кі:
— „Мунам, мунам текөд, Туган,
Містөм гундыр-вылө мі!

дыр-һин көчјас-моз мі олім,
дыр-һин еёлём вөлі рам.
Өні бура гөгөрвоім:
Вывті омөль тащөм сам!

Муса вокөј, теныд паныд
Ңекод кыв-һи-жын оз шу.
Кытые гөна-мортсө чајтан,
Сетчө мјјанөс те ну!..“

Ловзис Туган, јурсө лептіс,
Ассө радысла оз чајт.
Муные-војтырјассө лыддис:
Ставыс лоі комын квајт.

Өdjö босталисны зонјас
Віјан көлуј унатор:
Коді черјас, коді шыјас,
Коді јостөм кызпу зор.

Сесеа быдөндлөн-на вөлі
Ңөввуж лөсөдөма бур:
Лебач-һөвјыд ылые чушкас,
Сыкөд јона он-на дур.

Петіс еіктыс том-зон-котыр.

Туган јуралысөн сен.

Көн-һин бара Јаг-Морт шөјтө?

Сылөн коктујјасыс көн?

Зіла кышлалысны најө

Вөрас уна гожаа лун.

Туган шөјтчыны ез пуккыб,

Сылөн Рајдаыс ез вун.

— „Ме-пө сөмын секи шөјтча,

Тайө понсө вја кор!..“

Өтчыд налы парма-пышкас

Гурі жужыд гудыр шор.

Шоркөд ортчөн, паскыд вор-моз,

Јаг-Морт талалөма туј.

Ез-тај, мајбыр, коксө көтөд,

Гудыр ва-піті ез уј.

— „Адһад, јортјас, — Туган шуіс, —

Кодлөн ветліс таті кок.

Сіјөс кыјөдны да віны —

Өті өні міјан моґ!

Смертыс, вокјас, енө полөј,

Кыкыс кулөмыд оз ло.

Вајө щөкыдінас җебеам,

Кытчөҗ гундыр ез-на во!..“

Муө водалысны зонјас.

Гөгөр лоі шы-һи-төв.

Из-моз чорҗис зонлөн сөлөм.

Полөм һекодлөн ез вөв.

Вөрыс наҙөһикөн шувгіс

Быҗө һебыд саріҗ гы.

Һедыр-мыҗі кыскө кывеіс

Сөкыд көклөн локтан шы.

Вылө качис рака-чукөр,
Нора равзө: крав да крав!
Шыҗис-гыҗис тар да ебла,
Гажтөм лоі налы дав.

Водөм зонҗас-пөвеөд төвҗис
Садтөг-повҗөм жежыд көр.
Ошҗас бызгыҗисны шорас,
Сесеа уекөдҗисны бөр...

Вөреҗе мытчыҗис лок гундыр.
Вылас кујим јөра ку.
Аслаҗ тужөд сижө мунис,
Кіас нинөмтор ез ну.

Зелыд һөввужҗас том јөзлөн
Возө чургөдөма дае:

— „Көҗ-пө ставным татчө уҗам,
Бурөн огө вөрҗөј тае!“

— „Лыјлөј морөсас да јурас!“ —
Щөҗтис налы Туган-јорт.
Сувтис, бугҗылаҗисны пондис
Гөрдөв синаҗис гөна-морт.

Мыј-нө тајө лебҗө-җингө —
Сылө вөсҗидика зев?

Өтшыр сацкыҗис Јаг-Мортлы
Куас комын-кымын һөв.

Сылы јурас гашкө воис:
„Со-пө кушдөм гырыҗе ном!“

Весиг шенҗөмысла вөсҗис
Сылөн көјинлөн-код вом.

Сесеа гөгөрвоис сижө
Кытыҗе кисеө чушкан зер.
Југыд бутыл сылөн адҗис,
Кодөс зөбө пемыд вөр.

Кокнас зымгәтис лок гундыр;
Муас лоі жужды гу;
Вужнас һеңшыштіс да боетіс
Кіас увја конда-пу.

Комі зонјас-вылө вөрас
Сіјө уекөдчис қикпыр;
Увја пунас гөгөр өвтө,
Сөмын кылө: жбыр да жбыр!
Водө гундыр-возын понөл,
Чегө уеө вөскі коз,
Пөрө муас һөркод пожөм,
Бытө чышкө најөс рос.

— „Кызжык пујас—сајө әебөј!—
Горзө Туган, удал зон:—
Сені әугеас тајө антус,
Көт-і вывті сіјө јон!..“

Ҷормөм козјас-улө пыріс
Кыјеы котыр, повтөм јөз:
— „Збыль-пө, чераңјас-моз, сылы
Тані лөсөдам мі вез!..“

Вөтчө најө-бөреа гундыр,
Куас локысла оз төр.
Вөрыс кызмө, вөрыс сукмө,
Оз-һін Јаг-Морт-возын пөр.

Щөкыд пујас-костын сылы
Көрнас өвтчыны оз поң.
Сіјөс гөгөртисны зонјас.
Панөіс, лыбіс ыжды кое.

Равзө, ергө мөстөм гундыр,
Кучкө, вачкө: кув да ков!
Көсјө віны, көсјө боетны
Комі војтырјаслыг лов.

Сылы воча, чорыд шдѣ-моз,
Уна чургдчѣма шы,
Бѣрсаѣ, воѣсаѣ сїѣс сущкѣ,—
доѣмѣ гѣна-мортлѣн лы.

Туган куѣиме-нїн слѣѣмїс
Черѣн сѣтны сылыс кок:
— „Со-пѣ теныд месаѣ коѣн,
Сура муѣїаслѣн вок!“

Терыѣ зонѣаслы оз їнмы
Гѣна мортлѣн увѣа кер.
Вїѣѣ наѣѣс ѣескыдїныс,
Вїѣѣ гырыс шѣкыд вѣр.

Рытѣѣ косаѣїсны наѣѣ.
Воїс шондї летчандѣр.
Вескыд бугылас Јаг-Мортлы
Пырїс јостѣм кыѣпу зор.

Јурсаѣ кокѣѣ сылѣн кїсїсїс
Туша куѣалаыс вїр.
Ез-нїн вермаѣ сесѣа гундыр
Комї војтырѣаскѣд дыр.

Шыѣн сущкѣм, черѣн сѣтѣм
Ез вѣв сылы чѣскыд ма.
Петїс сы-пыщкыс став выныс,
Кыѣї пожыс петѣ ва.

Ебѣс бырї, ебѣс абу,
Кокыс воѣѣ оз-нїн ну.
Козѣас-костѣ сїѣѣ уѣсїс
Быѣѣѣ ыѣѣд пожѣм пу.

Куѣїлѣ зонѣас-воѣын гундыр,
ѣугдїс долавны, оз вѣр.
Јурсѣ керыштїсны сылы,
Мед оз ѣетчы ескѣ бѣр.

Шујсö гуалисны муö,

Вылас пукталісны із.

Мукöд ізъе сені вöлі

Гöна-мортғыс гашкö кыз...

— „Текöд лыддығим ми, гундыр!—

Шуіс Туган чорыд кыв:—

Öні тöдны меным колö,

Кöні Рајда, öтка ныв?“

Воэö мөдөдчисны зонјас.

Быдөн тэрыб, быдөн чој.

Вөрөд-јагөд ветлөм-кореөм

Налөн весшөрö ез вош.

Сурі налы міча Рајда,

Јаг-Морт сіјөс ез-на еој.

Бевта гуын сіјö оліс

Сіғим лун да сіғим вој.

Адзис Туган вошөмторсö.

Восеіс сылы долыдлун.

Лебзис невестанас гортö,

Ез-нын наэөн-көн мун.

Гажа свадба сылөн панеіс.

Ставыс лоі сесеа шаң.

Удал зонлөн гөтыр лоі

Медеа міча комі аң.

ЈУРКА.

Мажа-сіктын коркө
Овліс Јурка-јорт.
Ыжыд вына вөлі
Тажө комі морт.

Тулысын-кө сылы
Ковмас көзны һаһ,
Вөвтөг мусө гөрас:
„Ачым-пө ме чаһ!..“

Віз-вылө-кө петас,
Мукөд-моз оз уз.

Коса еылөн вөлі

Сывјыс, гашкө, куз.

Өтү лунө ыцкас

Квајт да еізім віз.

— „Јонжыка-пө сојсас,

Ужыштан-кө сіз!..“

Пөрөдас-кө керсө,

Оз-і доддав вөв:

Пелном-вылас вајас

Кокһидіка зев.

Керјыс сылы вөлі

Бытө вөснү бад:

— „Позө-на-пө татыс

Вөчны вугыр-шат!..“

Шупыны-кө пондас,
Некодос оз кор.

— „Меным тајо ужыс
Ҷик-пө ворсантор!“

Зер-моз кістас чагсө
Сылөн паскыд чер;
Шыбитөмөн кајас
Сигөрөзыс кер...

Песла јагө мөдас,
Чегас конда-пу,
Гортө сесса кыскас,
Уп һи ок оз шу.

— „Регыджык-пө верман
Пессө вөчны таз.
Керастөг-тај менам
доналөма пач!..“

Комын арөз Јурка
Вөлі вывті зіл.

Кыз-кө сылөн петіс
Мышку-шөрас мыл.

Төдөмые он лепті
Вісөмыдкөд кое.

Кујлө, ружтө Јурка,
Ужавны оз поғ.

Төлые сіјө вісіс.

Бырі сылөн һағ.

Кынөмыд-кө тыртөм,

Олөм абу шағ.

Сіктса војтыр сылы
Отсөгсө оз сет.

Кужіс-на-тај Јурка
Корены кынөмпөт.

Ружтиг-тырји четчис,

Бостис лечыд пурт:

— „Шыгјаломнад тани

Некор он-пö бурд!“

Назöникöн лудö

Нуис сижöс кок.

Јуасöны јöзыс:

— „Кытчö, муса вок?“

— „Ыркöдчыны петі,—

Шуö Јурка-јорт:—

Тупласигад меным

Мустöм лоі горт!“

Лудеыс сижö кутис

Ичöт бала-пi,

Јурсö сылыс вундис,—

Лок-ногöн ез вi.

Гортас сесеа нуис,

Пуис ческыд шыд,

Јајсö мушкiс-сöјiс,

Паңагiс зон рыт...

Тајö лунсаң Јурка

Шыгјалöм ез тöд:

Бала-пiыд регыд

Сурi сылы мöд.

Мöдыслöн зев госа

Вöли һебыд јај.

Серт-һин омöль межöс

Јуркаыд ез вај...

Ульуныд-кö воас,

Виңавны оз туж.

Кыдја һаңсö сөкi

Горшад он-һин суј.

Заводітис Јурка

Лудыс кыјны ыж.

Бура сојом—помыс

Бурдіс сылөн мыш.

Рожа лоі паккыд,

Поре-код ачыс щөг.

Кінас со пуд лептас—

Оз-і вөрзъыв гөг.

— „Мем-пө өні лөсыд,

Ужавны оз ков.

Мажа-сіктад некод

Тащөма оз ов!..“

Ҷикөз сіјө велміс.

Шікө воіс јөз:

Вошласёны ыжјас,

Вошлө весіг мөс.

Тыдовтчіс-һін бура

Кодлөн сені мыж,

Кодсаң локыс петө,

Коді сещөм шыш.

Горһі мунө: „Јурка

Кураё-пө тан.

Кыз-пө абу јанзім

Сылы, шөнді бан!..“

Ңімкодасө Јурка,

Олөмсө оз веж.

Вожтырјаслөн шөгөм

Сылы вөлі теш.

Мукөд-дырјі лудас

Ветлас сіјө дыр,

Јајсө сетыс кыскас

Ыжыд пестөр тыр.

Јуаласны сылы:

— „Мыј-пö вајан те?“

— „Гоб да јелдöг јагын

Вотышты-пö ме!“

Быдöн ескö тöдö,

Кушöм сылөн гоб,

Сöмын ичöt выннад

Јуркаöс он шоб...

Петкöдлис-тај сiјö

Ассыс бан i гуг.

Мажа сиктын олöм

Вывтi лоi зуг.

Бырасны-кö ыжас,

Мыые вуран пас?

Јајтöгыд-кö кољан,

Паңав öтi ағ.

— „Колö мыјкö вöчны!—

Мövпалö быд морт.—

Вундыштны-нын колö

Кырнышыдлы борд!..“

Јöзлы секи шуис

Јежыд тоша пöл:

— „Кокнiа он кыскы

Пыдö пырöм жел.

Антуслөн-коғ ыжыд

Јуркаыдлөн вын.

Мудериттöг сыыс

Некыз он-нын мын.

Ылöдлөмөн сiјöс

Гапкö вермам ми.

Тöданныд тi, меным

Сiјö вежа пи.

Сы-воңын ме вөлі
Пыр-на шаң да бур
Аскі сіјөс кора
Јуны koda-сур.

Гөсүтөдә сіңі:
Саһтөг уеас мед.
Уеөм-бөрас Јурка
Ҡинөмтор оз төд.

Кызжык гезјөн сіјөс
Көрталам ми сен,
Сесса јірө сујам,
Отсалас-кө јен!..“

Пөрые пөллы ағтө
Воңвыв кайтис јөз.
Лөсөдіс бур вежај
Вежа пілы гез.

Сурые сылөн вөлі
Вина-дорые јон.
Локтис Јурка, јуө,
Гөрдөдөма, дон.

Вежајыслы шуө:
— „Менам оз-пө вун,
Вісігад ме кыңі
Шығјалі вит лун.

Та-вөсна ме понді
Јөзлые сојны ыж.
Вежајлые от вөрчөд,
Оз ло сеңцөм мыж!“

Кутлө сіјөс пөлө:
— „дона меным те!
Мыјөн верма тенө
Гөсүтөдә ме!“

Кӧшые јуӧ-брунӧ
Јурка кода-сур.
Оз-нын ӧшјы сылӧн
Пельпом-вылас јур.

Недыр-мыгґи сјӧ
Угис садтӧм код.
Чепӧсјис бур вежај,
Ез-тај мајбыр чот.

Кӧрталіс зев зіла
Гӧетлые кі і кок:
— „Міјанлы-пӧ ӧні
дугдан вӧчны лок!“

Нужӧдчыштіс Јурка—
Гезјыс руч да рач!
Повӧмысла пӧлӧн
Летчіс веег гач:

— „Ој-ој, муса вокјас,
Воис меным пом!
Віјас сјӧ менӧ,
Кіетас менсім чом!“

Ез-на четчы Јурка,
Вежајӧс ез сој,
Унзіл-вывгыс сӧмын
Вӧрӧдыштіс сој...

Сіктса јӧзлӧн бура
Ужаліс јурвем:
Вајісны выл гезјас
Кодлӧн кущӧм ем.

Учые мортлые мӧдые
Зелӧдісны кі.
Гут-моз, ческыд везјын
Лоі вежа ці.

Гартчöма сы-гөгөр

Гезыс уна сыв.

Шваргö-уэö Журка,

Нинöмтөр оз кыв...

Скөрмөм воjтыр көеjис

Вöчны сылы рел.

— „Тыö сijöс вöjтам!“ —

Шуic пöрыс пöл.

Гөгөрвоic jöзыс:

Лөеыд лоö сiз,

Журка-jортлөн вежаj

Вiсталома кыч.

Ез-нин сеева Журка

Куjлы сени дыр.

Вадор-вылö сijöс

Летчöдiсны пыр.

Пöрöдiсны пыжö

Бытö вöрын гоз,

Кöрталiсны кокас

Сöкыд iзкi-гоз.

Ты-шöрö зев ödjö

Петкöдiсны пыж,

Путкыльтiсны ваö:

Гоj-пö öнi ыж!

Садмiс сeкi Журка,

Пуçic сылөн вiр.

Мустөм сылы лоi

Жужыд пемыд jiр.

Opjödlic став гезö,

Кыпöдчiс-на бөр:

— „Ме-пö iчöt тыад

Ог-на гашкö төр!..“

Ез-жө вермы сетыс
Петны вөйтөм морт.

Чегөма-нын вөлі
Сылөн паскыд борд.

Ізкі-гозлөн ужыс
Вөлөма-таж бур:
Бара пыріс ваө
Jurka-jortлөн jur.

Ез-нын сесеа адзыв

Шонди сылөн өін;

Ічөт гудыр тылы

Сетчис ыжыд вын...

Вөйтырјаслы мыјкө

Ез ло лөөыд сек:

— „Ловја мортөс вөйтөм--

Поводнеј-пө грек!“

Шуіс налы пөлө:

— „Сүемөдчам-кө мі,

Міјанлы оз сурлы

Мөдар-југыд бі.

Воропыс-таж мајбыр

Міјан кын со:

Кақтылөм-кө вөчам,

Грекыс оз-і ло!“

Мынтөдчыны грекыс

Кызкө колө, дерт.

Тыртисны ід-пығөн

Жынјан-ыжда пөрт.

Кіғөртисны ваөн,

Ломғөдісны нес.

Ты-вылө зев зіла

Jurbitө бур jөз:

— „Ен-пö јона лöгас
Јурка, муса вок,
Те-куџа ми тани
Пуам њањ рок!“

Пуеöм-бöрас рокö
Пањыштис быд морт,
Мед-пö гажа инö
Вошјас Јурка-јорт.

Казтылöмыс вöли
Рокыс гашкö пöе.
Сöстöм долöн ставныс
Разöдчисны сее ..

Кöт-и налöн грекыс
Сыли быттö лым,
„Мајаса рок-кашњик“—
Кöли налы ним.

КУЈИМ ЈОЈ.

Өпрөе тётка, пöрые пöч,
Сöкыд ујкөө ез-нын вöч,
Ноккөс пачвом-дорын пыр,
Кытчöз еббөс ез-на быр.
Өтчыд лои сещöмтор:
Пачвом вестас вöли сор,
Угөс сорөыс сартас пес.
Пöчлөн чужöм лои лöз.
Пондөс бөрдны сижö сен:
— „Он тод, рөкыд суас көн!
Муса Ваңö, дона пи,
Тенö гөтралим-кө ми,
Тенад кага, шонди-бан,
Жојас ворсөс ескө тан.
Сылы ез-ло ескө бур,
Сылөн поти ескө јур.
Ој-ој, кущöм меным шог!
Сöлөм дојмө, ок-ок-ок!
дона кага, сөстөм лов, он-нын мекөд

сөсөа ов

Пöчлөн пыс, зола Ваң,
Скөра пырые шуис: — “шаң!
Ег-на гөтраслывлы ме!
Кущöм кага адзін те?
Вывти тешкод тенад сам.
Мыј те лоин, пöрые мам?
Текод јöјкөд оз поз мем
Бура коллөдлыны нем.
Муна гортые пырые-пыр.
Нинөм жујжавны тан дыр.

Өтi менам лоас мoг:
Тöднy жöздыe оланног.
Тeыe жöжжык оз-кö сур,
Он-нын адзыв менeым жүр,
Кувтöз овны понда сен,
Жöзыс мывкыдажык көн!..*

Нора горзö пöрыe аң.

Тужö петiс зoла Ваң.
Регыд адзiс cылөн eйн
Тöдтöм мортлыe оланiн.

Керка-сажын тоша дад

Абу коджура, зiк сад

Лептö пывсан-вылö мöс:

— „Важ-пö кышаe, сура бес!“ _{ав}

Сувтiс Ваңö шензиг-тыр,

Сeсса жуалис зiкпыр:

— „Мыж-нö, дадö, керан те?

Ог куж гөгөрвоны ме!“

дадö шуiс сещöм кыв:

— „Бевттöм менам пывсан выв.

Жiрк-му шöрас, муса друг,

Турун лептыeöма сув.

Мöссö кыпöда-да, мед

Корeас сeнi кынöмпöт!“

Бара кiетö eijö пöe.

Мöскыс оз-i вөрзы сeе,

Пывсан-жiрк-вылö оз каж,

Вывтi eöкыд cылөн жаж...

Кажтiс Ваңö: — „шондi-бан,

Ыжыд тeш ме адзi тaн!

Менaм мам-код-ыд-таж eм.

Өтi жöж-нын суриc мем.

Мөд-кө сурас тащом морт,
Муса лос меным горт!..“
Воқо муно Опрө-пи,
Җептас пукталөма кі. *Стез*
Сылы термасны оз ков,
Сөрас сылөн һаһ і сов.
Коркө шонди летчандор
Бара адзіс дивөтор.
Тажө дивө-вылө дыр
Сіјө зоргіс шеныг-тыр.
Мыј-нө адзіс Ваһук-јорт?
Паныд сылы локтө морт
Југыд плеша, ейнмыс сөд.—
Вітчө-јортчө: „Сөт да сөт!“
Ачыс кыскө тарантас,
Пөсла шыбітөма лаз,
Кашкө, мыреө зіла зев.
Бөрсан шлапикаеө вөв.
Ваһө шуіс:—„кывзы, дад,
Те-нө кодзін алі сад?
Тащом морттө, кущом те,
Һекор ег-на адзыв ме!“
Сувтіс дадө, лөптіс кі:
—„Ог ме јулы, дона пі!
Талун вінатөг ме скөр,
Аслам ку-пыщкө ог төр.
Рөкыд, лешак сіјөс лыј,
Со-таж мекөд вөчіс мыј.
Менам сещом вөлі лад:
Быдлун шонди-петанкад
Бура дод-давлі ме вөв.
Тақі вөчлі уна-дөв.

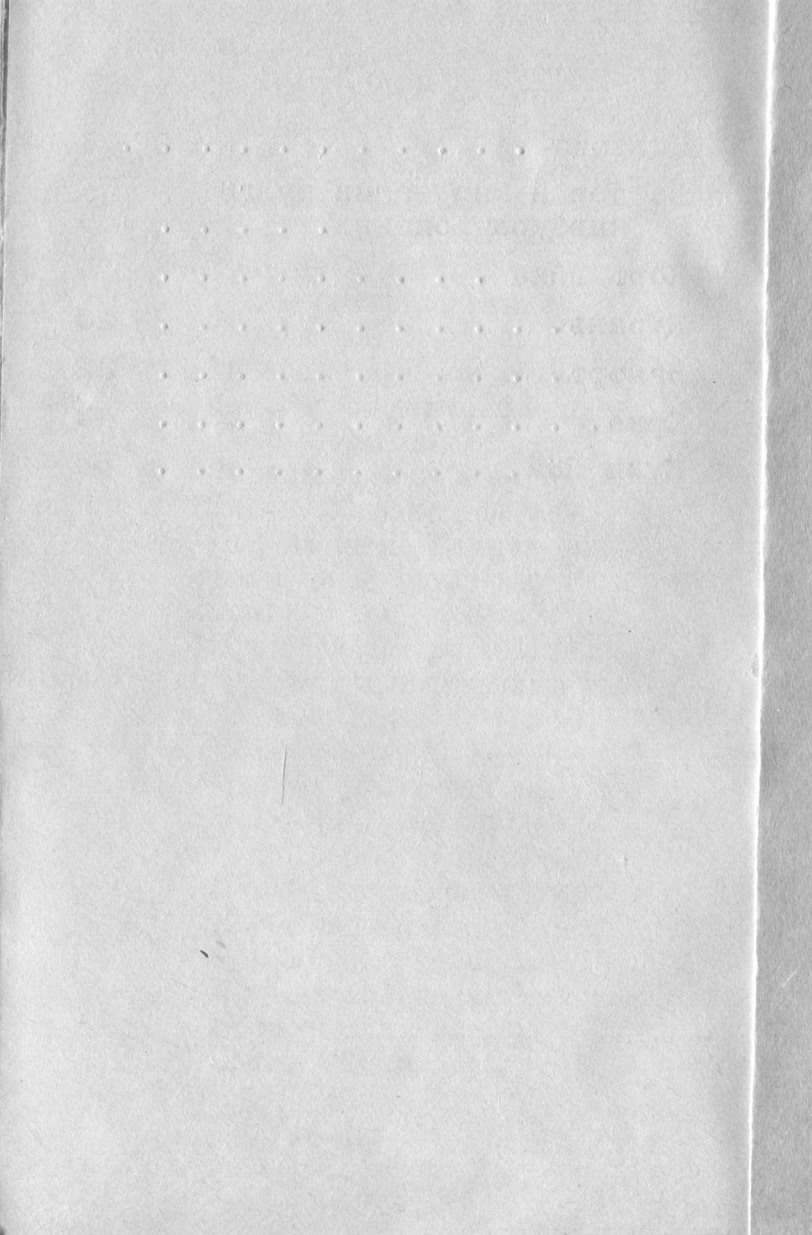
список

Талун, бытё щөгөм шыр,
Узи вывти-код ме дыр.
Садми-четчи луншөрдор.
Вөвтё дод-давны-нын сор!
Мыј-нө керан сесеа сен,
Оз-кө отсав теныд јен?
Өні со-нын езім час
Ачым кыска тарантас!
Сетчөз воі, сура сөт,
От төд: вемөс алі вөт!..
Бара тілгө југыд плеш,
Бокө шөјтчыны оз кеж.
Тарантасыс—гул да гол.
Вөлыс бөрөаңыс оз кол.
дыр-на адзіс Ваңлөн еін,
Кызі песіс ассыс вын
Јортчиг-тырјі, сыңисад,
Луншөркадөз узіс дад...

Ваңө пыркөитыштис јур:
— „Таыс јөјыд оз-нын сур!
Поғө төдны өні мем,
Мамкод јөзид уна ем.
Өткод быдлаын-тај еер.
Гортө бергөдча ме бөр.
Мамкөд овны понда шыр.
Нинөм ветлөдлыны дыр!..
Гөгөрвоіс қола Ваң:
Шаң-на вөлі пөрыс аң,
Ез-на јөјлун-пјас вөј,
Сөмын ічөґіка јөј..

Ю Р И Н Д А Л Ы С Ъ

Кывводз	3
Ва дорын кыр вылын шувгö кывбура водзкыв.	5
Кöрт Айка	6
Бурань.	20
Ягморт.	32
Юрка.	43
Куим йöй.	53

ыс 30 ур.

Цена 30 коп.

Лебедев — Сказки.